

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN AUDITOINTI

Authors **Hanna Snellman, Vesa Korhonen, Mari Pantsar, Akseli Tiitta, Mira Huusko & Marja-Liisa Saarilammi, Maanpuolustuskorkeakoulun itsearviointi (toim.) Matti Höysniemi**

Year of publication **2023**, FINEEC publications **18:2023**

Language **Finnish**

ISBN **978-952-206-795-1 pdf**

1.1 Koulutuksen suunnittelu

- HEI's self-assessment

Koulutuksen suunnittelun laadunhallinnan lähtökohdat

Puolustusvoimien strateginen suunnittelu -normilla ohjataan Puolustusvoimien strategista suunnittelua ja määritetään perusteet suunnittelun toimeenpanoon, seurantaan ja ohjaukseen. Puolustusvoimien tavoitetilalla on neljän vuoden välein laadittava Puolustusvoimien strategia, jossa määrätään perusteet Puolustusvoimien ja puolustusjärjestelmän kokonaisvaltaiselle kehittämiselle. Neljän vuoden välein julkaistaan myös *Puolustusvoimien kehittämisohjelma*, jolla vastataan Puolustusvoimien tavoitetilassa määritettyyn toiminta-ajatukseen sekä suorituskyky- ja kyvykkyysvaatimuksiin määritettyjen käyttö- ja toimintaperiaatteiden mukaisesti. Tavoitetilaa ja kehittämisohjelmaan vastataan sekä osana Puolustusvoimien strategista suunnitteluprosessia että toimialoittain laadittavilla strategioilla.

Esimerkiksi henkilöstöalan laatima *Puolustusvoimien henkilöstöstrategia* sisältää keskeiset perusteet Puolustusvoimien henkilöstöjohtamisen ja -hallinnon sekä henkilöstön osaamisen, toimintakyvyn, koulutuksen ja harjoitustoiminnan pitkäjänteiseksi kehittämiseksi. Puolustusvoimien strategian toimeenpanoa seurataan ja tarkennetaan vuosittain Puolustusvoimien toimintasuunnitelmassa, joka määrää tehtäviä ja tulostavoitteita kaikille hallintoyksiköille.

Laissa Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2018; huom. ei yliopistolaki) säädetään perusteet Maanpuolustuskorkeakoulun toiminnasta, jota edelleen ohjataan Puolustusvoimien Pääesikunnan normilla *Maanpuolustuskorkeakoulun johtosääntö. Valtioneuvoston asetus Maanpuolustuskorkeakoulusta* (1124/2008) määrittää sotatieteellisten tutkintojen yleiset säännökset sekä tutkintojen sisällön ja laajuudet. Pääesikunta ohjaa tutkintojen sisällöistä ja

Puolustusvoimien sekä Rajavartiolaitoksen tehtävätarpeista johdettua osaamisvaatimusten määrittelyä.

Pääesikunnan koulutusosaston normi *Sotatieteelliset tutkinnot* määrittää perusteet osaamisvaatimusten määrittelystä. Pääesikunta ohjaa tutkintojen osaamisvaatimuksia ja sisältöä normiasiakirjoilla, jotka laaditaan yhteistyössä Maanpuolustuskorkeakoulun, puolustushaarojen, Pääesikunnan alaisten laitosten ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

Puolustusvoimien toimintasuunnitelmassa määritetyt tulostavoitteet ja tehtävät ohjaavat *Maanpuolustuskorkeakoulun toimintasuunnitelman* laadintaa ja strategian tarkastamisen vaiheita. Maanpuolustuskorkeakoulun ainelaitokset ja tutkinto-osastot osallistuvat strategiatyöhön ja sitoutuvat tulostavoitteisiin sekä strategian tavoitteisiin opetuksen suunnittelun ja toimeenpanon vaiheiden kautta.

Maanpuolustuskorkeakoulun normi *Opetussuunnitelmatyön kokonaisuus sotatieteellisissä tutkinnoissa ja yliopistollisessa täydennyskoulutuksessa* määrittää opetuksen suunnittelun ja toimeenpanon perusteet ja vastuut. Opetussuunnitelmatyössä tuotetaan osaamisen edellyttämät tutkintojen opetussuunnitelmat ja kuvataan niihin sisältyvät opintokokonaisuudet, moduulit ja opintojaksot. Opetuksen vaatimuksia ja kehittämistä tarkastellaan osana Puolustusvoimien osaamisen hallintaa ja kehittämistä, jonka perusteet on määritelty Puolustusvoimien osaamisen -normissa. Normin mukaisesti osaamisen kehittäminen ja hallinta on tulevaisuusorientoitunutta toimintaa.

Valtioneuvoston asetus Maanpuolustuskorkeakoulusta (1124/2008) määrittää sotatieteellisten tutkintojen yleiset säännökset sekä tutkintojen sisällöt ja laajuudet. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkinto-osastojen johtamassa opetussuunnitelmatyössä varmistetaan *Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä (120/2017)* mukaiset vaativuustasot, jotka sotatieteellisissä tutkinnoissa ja täydennyskoulutuksessa ovat tutkintotasoin määritetty Pääesikunnan koulutusosaston ohjaavassa normissa *Sotatieteelliset tutkinnot*.

Työelämärelevanssin, kuormittavuuden ja kansainvälisyyden huomioiminen koulutuksen suunnittelussa

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toiminta ja tehtävät ovat koulutuksen suunnittelussa perusteena sotatieteellisten tutkintojen ja täydennyskoulutuksen osaamisvaatimuksille sekä koulutuksen osaamistavoitteille.

Työelämärelevanssi on huomioitu koulutuksen suunnittelua ohjaavissa perusteissa ja käytänteissä sekä vaatimuksissa ja tavoitteissa. Puolustushaarat, Pääesikunnan alaiset laitokset ja Rajavartiolaitos osallistuvat opetussuunnitelmatyöhön ja määrittävät opetuksen tarkemmat koulutusohjelma-, linja- ja opintosuunta-kohtaiset osaamisvaatimukset, jotka perustuvat suoraan työelämän ja tehtävien kehittyviin tarpeisiin.

Maanpuolustuskorkeakoulun opettajina toimivat upseerit rekrytoidaan lähtökohtaisesti suoraan Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen työelämän tehtävistä, jolloin he tuovat työelämän

kokemukset ja vaatimukset luonnollisena osana mukaan opetukseen. Kyseisellä tehtäväkokemuksella on merkittävä rooli työelämärelevanssin tunnistamisessa ja huomioimisessa opetuksessa.

Käytännön opetuksessa käytetään työelämässä käytössä olevia sovelluksia, järjestelmiä ja käytänteitä sekä noudatetaan samoja ohjeita ja määräyksiä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimin. Osa opetuksesta ja siihen kuuluvista harjoituksista toteutetaan yhdessä työelämäympäristön toimijoiden kanssa. Opetussisällön ajantasaistamisessa hyödynnetään Puolustusvoimissa tehdyn tutkimuksen lisäksi kansainvälisiä tutkimuksia sekä ulkomaisten sotakoulujen ml. Naton koulutusmateriaalia. Kansainvälistä kehittymistä seurataan ja havaintoja tuodaan joustavasti opetussuunnitelmatyöhön sekä opetuksen sisältöön (esim. NATO, Ukrainan sota, kv-tehtävät).

Maanpuolustuskorkeakoulun normi *Opetussuunnitelmatyön kokonaisuudesta* määrittää opintojen mitoituksen laskennallisen mallin opetuksen kuormituksen sekä opiskelijan työn ja ajankäytön suunnitteluun. Mitoituksen perusteena käytettävää kerrointa sovelletaan tutkintotason ja opintojen vaativuuden mukaisesti. Esitetyt mitoituksen suhdeluvut pohjautuvat asetettujen osaamistavoitteiden saavuttamiseen, ei minimityöhön, jolla opintojaksot on mahdollista läpäistä. Mitoitusesimerkit on arvioitu keskimääräisen opiskelijan valmiuksilla sekä keskimääräisellä opetusmateriaalin, tekstin, kielenymmärtämisen ja opintojakson vaikeusasteella. Arvioinnissa on huomioitava, että käytettävä arviointimenetelmä ja edellytetty osaamisen taso vaikuttavat opiskelun kuormittavuuteen.

Työmäärää seurataan palautteen sekä opettajien ja kurssinjohtajien havaintojen perusteella. Opetuksen välittömiä toimenpiteitä tehdään pedagogisia käsikirjoituksia tarkastamalla ja niissä määritellyjä opetusmenetelmiä ja -materiaaleja arvioiden. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkinto-osastojen kurssinjohtajilla on merkittävä rooli opiskelijoiden työmäärän ja kuormituksen seurannassa opintojen toimeenpanon suunnittelun kautta. Opetuksen toimeenpano toteutuu kurssinjohtajien vastuulla olevissa kurssien opetusohjelmissa ja viikko-ohjelmissa.

Opiskelijoiden ja sidosryhmien osallistuminen koulutuksen suunnitteluun

Merkittävin opiskelijoita koulutuksen suunnitteluun osallistava menetelmä perustuu opintojen vaiheet ja työelämän kattavaan Maanpuolustuskorkeakoulun normiohjattuun palautejärjestelmään, jonka eri palautteissa opiskelijat osallistuvat suunnitteluun antamalla palautetta toteutetuista opinnoista. Edelleen kurssinjohtajien, opettajien ja opiskelijoiden välisellä vuorovaikutuksella mahdollistetaan myös opiskelijoiden osallistuminen koulutuksen suunnitteluun.

Tärkeimmät sidosryhmät ja sotilasopetuslaitokset osallistuvat koulutuksen suunnitteluun opetussuunnitelmatyön perusteiden ja vastuiden mukaisesti. Lisäksi Maanpuolustuskorkeakoulun normi *Tutkintoon johtavan upseerikoulutuksen sekä tutkintoon sisältyvän sotilasammattillisen koulutuksen johtaminen ja ohjaus* määrittää opetussuunnitelmatyön lisäksi käytänteet, joilla ohjataan yhteistoimintaa koulutuksen suunnittelussa. Normi määrittää mm. upseerikoulutukseen liittyvän Maanpuolustuskorkeakoulun ja eri toimijoiden välisen yhteydenpidon vastuut sekä

upseerikoulutuksen johtamisessa ja suunnittelussa hyödynnettävät opetuksen menettelyt, kuten seuranta- ja ohjauskäynnit, tutkinto-osastojen johtamat seminaarit, opetuksen ja tutkinnon johtamisen laadunarvioinnit.

Koulutuskokonaisuuksien suunnitelmien hyväksyminen

Koulutuskokonaisuudet eli tutkintojen opetussuunnitelmat laaditaan ja hyväksytään Maanpuolustuskorkeakoulun opetussuunnitelmatyön normin vastuiden mukaisesti. Normi määrittää yksityiskohtaiset vastuut eri opetukseen liittyvien suunnitelmien hyväksymiselle sekä määrittelee opetussuunnitelmatyössä laadittavat opetusta ohjaavat tuotteet. Lisäksi tutkintoon johtavan upseerikoulutuksen johtamista ohjaava normi tarkoittaa toimeenpanoon ja seurantaan liittyviä vastuita. Opetussuunnitelmat ovat rehtorin hyväksymiä määräyksiä, joissa kuvataan tutkinnon, kurssin tai opintokokonaisuuden tuottama osaaminen, vaadittavat opinnot sekä niiden rakenne ja opintopolut. Opetussuunnitelma kuvaa opintojen tuottamaa osaamista ylätasolla.

Opetussuunnitelmatyön kokonaisuuteen liittyvät seuraavat opetussuunnitelman perusteella laadittavat tuotteet: opetusohjelma, opinto-opas, pedagoginen käsikirjoitus, kurssin toimeenpanokäskey, opintojaksokäskey tai moduulin tai vastaavan opintokokonaisuuden toimeenpanokäskey sekä toimeenpanon määräävä ja opiskelijoita velvoittava viikko-ohjelma.

Vahvuudet

Kattava ja monitasoinen normiohjaus, jossa suunnittelun perusteet ja vastuut on selkeästi määritetty

Laaja yhteistyö ja vaikuttavuus tutkintojen opetussuunnitelmatyössä

Puolustusvoimien tehtävien ja työelämän tarpeiden vaikuttavuus suunnittelussa

Kehittämiskohteet

Opiskelijoiden osallistamisen käytäntöjen kehittäminen ja opetuksen suunnittelun perusteiden tiedostaminen

Henkilöstön vaihtuvuuden vähentäminen opettajatehtävissä

Opetuksen resurssien lisääminen vastaamaan opiskelijamääriä

1.1 Koulutuksen suunnittelu

- Assessment of the audit team

Maanpuolustuskorkeakoulun opetussuunnitelmatyö on onnistunutta

Maanpuolustuskorkeakoulun koulutuksen kehittämisen ja opetussuunnitelmatyön yhteys strategiaan on selkeä. Itsearviointiraportin mukaan tutkinnot ja osaamisvaatimusten perusteet on määritelty sotatieteellisiä tutkintoja ohjaavassa normissa sekä Valtioneuvoston asetuksessa Maanpuolustuskorkeakoulusta. Yhteys tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien kansalliseen viitekehykseen on varmistettu. Opetusohjelmat laitetaan toimeen toimeenpanokäskeyllä.

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelmat ovat voimassa viisi vuotta.

Opetussuunnitelmatyön johtamiseen ja kehittämiseen on luotu systemaattiset menettelytavat ja määritelty normiohjeistus. Vararehtorin tehtävänä on päättää, toteutetaanko tarvittavat muutokset opetussuunnitelmissa tai pedagogisissa käsikirjoituksissa. Tutkinto-osastot valmistelevat opetussuunnitelmat yhdessä ainelaitosten kanssa. Rehtori hyväksyy opetussuunnitelmat.

Auditointiryhmän mukaan opetussuunnitelmat ovat erittäin kattavasti laadittuja ja niihin sisältyvät tavanomaista laajemmat ja oivalliset pedagogiset käsikirjoitukset. Pedagogiset käsikirjoitukset alkavat osaamistavoitteilla, jotka on eroteltu ydinosaan ja muuhun osaamiseen. Osaamistavoitteet on määritelty esimerkillisesti. Osaamistavoitteiden mukaiset arviointi- ja arvostelukriteerit ovat selkeästi aukikirjoitettuna. Pedagogisissa käsikirjoituksissa määritellään myös opetuksen toteutustavat, opetuksen turvallisuustoimet, kuormittavuus opiskelijalle, opintojakson tuottamat lisenssit, kirjallisuus ja muut materiaalit sekä henkilökunnalle opiskelija-analyysi, opetukseen tehdyt kehittämistoimet sekä opetusprosessi menetelmien. Opiskelijatyöpajan osallistujien mukaan pedagogisten käsikirjoitusten keskeinen sisältö myös kerrotaan opiskelijoille opintojakson alussa. Auditointiryhmän näkemyksen mukaan pedagogiset käsikirjoitukset ovat Maanpuolustuskorkeakoulun yksi keino varmistaa opetuksen linjakkuus, joka onnistuu auditointiryhmän mielestä suunnitellusti.

Osaamisvaatimusten muutostarpeet tulevat esille koulutuksen palautejärjestelmän kautta. Osaamisvaatimusten muutosten tarvetta arvioivat myös Puolustusvoimien puolustushaarat, pääesikunta ja sen alaiset laitokset, Rajavartiolaitos sekä Maanpuolustuskorkeakoulun eri työryhmät. Itsearviointiraportin mukaan myös Peppi-opintohallintojärjestelmän käyttöönotto on selkiyttänyt opetuksen suunnittelun prosesseja.

Auditointihaastatteluiden ja itsearviointiraportin mukaan opiskelijoita ohjataan laatimaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) sekä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), joita käydään läpi opintojen aikana sekä päivitetään valitun opintosuunnan perusteella. Kurssinjohtajajärjestelmällä varmistetaan, että opiskelijoiden kanssa käydään vuoropuhelua opintojaksojen aikana suhteessa opintojaksokohtaisiin osaamistavoitteisiin.

Koulutusohjelmiin on avattu myös siviileille mahdollisuuksia maisteri- ja jatko-opintoihin. Auditointiryhmä suosittelee, että tämä mahdollisuus on jatkossakin hyvä pitää selkeästi mukana ja kehittää sitä edelleen. Siviileille tarjotaan myös maanpuolustuskursseja. Suomalaisten korkeakoulujen yhteisen Digivisio 2030 -hankkeen myötä Maanpuolustuskorkeakoulussa on pohdittu joidenkin kurssien avaamista muiden korkeakoulujen opiskelijoille. Maanpuolustuskorkeakoulu onkin jo avannut joitakin kursseja Moodleen. Ne on suunnattu erityisesti varusmiespalveluksessa oleville sekä maanpuolustuskurssilaisille.

Maanpuolustuskorkeakoulun pedagoginen kehittäminen on viime aikoina painottunut auditointihaastatteluiden ja työpajojen mukaan digitaalisen teknologian hyödyntämiseen ja opetuksen nykyaikaistamiseen. Itsearviointiraportin mukaan tätä tukee myös korkeakoulun oma digitalisaation tiekartta uudistustavoitteineen. Oppimisympäristöjä ja pedagogiikkaa kehitetään niin, että ne tukevat upseerien osaamistavoitteiden saavuttamista. Simulaatio-opetus on yksi

esimerkki innovatiivisista opetusta ja oppimista tukevista teknologisista ratkaisuista, jotka tuotiin esille sekä auditointihaastatteluissa että itsearviointiraportissa. Opetushenkilöstön ja opiskelijoiden haastatteluissa ja työpajoissa tuli esille myös muita toimivia vuorovaikutteisia ja aktivoivia pedagogisia käytänteitä, kuten ryhmätehtävät, opiskelijaesitykset, autenttiset harjoitustilanteet sekä monipuoliset palautekäytännöt itsearvioinnin, vertaispalautteen ja opettajapalautteen avulla. Näitä kannattaa auditointiryhmän näkemyksen mukaan pitää jatkossakin mukana koulutuksen kehittämisessä ja uudistamisessa.

Opiskelijat ja sidosryhmät osallistetaan hyvin koulutuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaskunnan nimeämät edustajat ovat mukana opetusneuvostossa, opettajaneuvostossa ja muissa koulutuksen suunnitteluryhmissä. Sidosryhmien edustajat osallistuvat erityisesti neuvottelukunnan kautta. Maanpuolustuskorkeakoulu kuuluu hallinnollisesti Puolustusvoimiin, joten korkeakoulun tavoitteet kehittää opetusta ovat pitkälti riippuvaisia Puolustusvoimien päätöksistä. Auditointihaastatteluiden mukaan Maanpuolustuskorkeakoulun aktiiviset pyrkimykset kehittää koulutusta eivät välttämättä aina saa vastakaikua Puolustusvoimissa.

Opiskelijoiden opintojaksokohtaiset työmäärät on määritelty asianmukaisesti ja ne noudattavat ECTS-järjestelmän periaatteita. Työmäärien kuormittavuus on määritelty pedagogisissa käsikirjoituksissa. Itsearviointiraportin mukaan työmäärät on määritelty asetettujen osaamistavoitteiden saavuttamisen mukaan. Opiskelijatyöpajan osallistujien mukaan osa opintojaksoista on hyvin kuormittavia, sillä keskeistä on saavuttaa tavoiteltu oppiminen, mikä ei välttämättä korreloi opintopistemäärien ja suunniteltujen tuntimäärien kanssa. Opiskelijoiden mukaan Maanpuolustuskorkeakoulussa käytetty kuormittavuusmittari ei huomioi täysin kaikkiin opintojaksoihin käytettyä todellista aikaa.

Upseerikoulutus perustuu tutkimukseen ja ammatillisen osaamisen hankkimiseen

Maanpuolustuskorkeakoulun upseerikoulutus muodostuu tieteellistä ja ammatillista osaamista kehittävästä opinnoista sekä niin kutsutusta upseerikasvatuksesta, mikä luo koulutuksen arvoperustan ja pohjan upseeriuran rakentamiselle. Auditointihaastatteluiden mukaan koulutus perustuu uusimpaan tutkimustietoon koulutuksen ajantasaisuuden takaamiseksi. Auditointihaastatteluissa tuli yleisenä periaatteena esille se, että tutkijat opettavat ja opettajat tutkivat ja näin taataan viimeisimmän tutkimustiedon välittyminen opetukseen. Auditointiryhmän näkemyksen mukaan sotatieteellisen ja siviilitutkimuksen integroiminen on tärkeää tutkimusperustaisen opetuksen kehittämisen kannalta eri aihealueilla, kuten johtamisessa, sotilaspedagogiikassa, sotahistoriassa ja kyberturvallisuudessa.

Koulutuksen ammatillinen painottuneisuus ja nopeat muutokset turvallisuusympäristössä, esimerkiksi Ukrainan sota, hävittäjien hankinta ja Suomen Pohjois-Atlantin puolustusliiton NATOn jäsenyys, asettavat tutkimukseen perustuvalla opetuksella omat haasteensa, jotka hyvin tiedostetaan Maanpuolustuskorkeakoulussa. Maanpuolustuskorkeakoulussa upseerien urakierto ja henkilöstön nopea vaihtuvuus takaavat uusimman ammatillisen tiedon välittymisen

koulutukseen.

Työelämäyhteys on opintoihin sisäänrakennettuna, sillä opetus ja opiskelu perustuvat upseerin urapolkuun. Urapolulla opiskelun ja upseerina työskentelemisen jaksot vuorottelevat esimerkiksi kandidaatin tutkinnon ja maisterin tutkinnon välissä. Tämä tuo omaleimaisuuden Maanpuolustuskorkeakoulussa toteutuvaan jatkuvaan oppimiseen. Työelämärelevanssi on koulutuksessa erityisen vahvaa ja se voi myös nostaa käytännössä ammatillisuuden tutkimuslähtöisyyden ohi, ellei jälkimmäiseen kiinnitetä erityistä huomiota koulutuksen kehittämisessä.